

بیابان‌زایی؛ زخمی بر پیکر سرزمینی ایران

رئیس مرکز تحقیقات بین‌المللی بیابان با بیان اینکه ایران بر روی کمربند خشکی دنیا قرار دارد، نسبت به پیامدهای تغییر اقلیم، توسعه ناپایدار و برداشت بی‌رویه از منابع آب هشدار داد و گفت: خشک شدن تالاب‌ها، افزایش کانون‌های گردوغبار، فرونشست زمین و کاهش حاصلخیزی خاک از پیامدهای تخریب سرزمین در ایران است که مدیریت آن نیازمند مشارکت مردم و سیاست‌گذاری علمی است.

حمیدرضا ناصری در گفت‌وگو با ایسنا با اشاره به نقش مालج‌های زیستی در کنترل کانون‌های ماسه‌ای و کاهش آثار بیابان‌زایی، گفت: مالج به معنای «خاک‌پوش» است و هدف اصلی استفاده از آن، تثبیت موقت ماسه‌های روان و فراهم کردن شرایط لازم برای استقرار پوشش گیاهی در مناطق بیابانی است. آنچه در ادامه می‌خوانید بخش‌هایی از این مصاحبه است.

رئیس مرکز تحقیقات بین‌المللی بیابان با اشاره به وضعیت ایران از نظر آسیب‌پذیری در برابر بیابان‌زایی گفت: وضعیت کشور در این زمینه چندان مطلوب نیست، زیرا ایران در کمربند بیابانی جهان قرار گرفته است. قرار گرفتن در این کمربند به این معناست که وجود بیابان و برخی عوارض طبیعی مرتبط با مناطق خشک، بخشی از شرایط اقلیمی کشور محسوب می‌شود.

وی افزود: زمانی که از بیابان صحبت می‌کنیم، با محیطی مواجه هستیم که محدودیت منابع آب یکی از ویژگی‌های اصلی آن است و طبیعتاً چنین محیطی از نظر منابع آبی پایدارتری کمتری دارد. ایران نیز به صورت تاریخی همواره با دوره‌های خشکسالی و کم‌آبی مواجه

رئیس مرکز تحقیقات بین‌المللی بیابان، با اشاره به تأثیر توسعه‌های انسانی بر تشدید تخریب سرزمین و بیابان‌زایی، گفت: افزایش جمعیت، نیاز به تأمین غذا و توسعه بخش کشاورزی، سدسازی و گسترش فعالیت‌های اقتصادی اگر بدون توجه به ظرفیت‌های محیط‌زیستی انجام شود، می‌تواند فشار مضاعفی بر اکوسیستم‌ها وارد کند. نمونه بارز این وضعیت را می‌توان در دریاچه ارومیه مشاهده کرد؛ جایی که کاهش سطح آب موجب شده بخش‌هایی از بستر این دریاچه به کانون تولید و انتشار نمک تبدیل شود و روند بیابانی شدن آن را تشدید کند.

وی با بیان اینکه عوامل انسانی در خشک شدن دریاچه ارومیه نقش مهمی داشته‌اند، خاطرنشان کرد: تغییر اقلیم نیز که خود تا حد زیادی تحت تأثیر فعالیت‌های انسانی و افزایش انتشار گازهای گلخانه‌ای است، موجب افزایش دما و تغییر شرایط اقلیمی شده است، اما در کنار آن، اقداماتی مانند سدسازی در حوضه آبریز دریاچه ارومیه و توسعه کشاورزی نیز بر کاهش منابع آبی این پهنه اثرگذار بوده است.

ناصری ادامه داد: توسعه کشاورزی برای تأمین غذا انجام شده و نمی‌توان این موضوع را صرفاً از منظر منفی نگاه کرد، اما مساله این

رئیس مرکز تحقیقات بین‌المللی بیابان، با اشاره به ضرورت بازنگری در سیاست‌گذاری‌های مقابله با بیابان‌زایی گفت: کشور از نظر قوانین و مقررات زیست محیطی با کمبود قانون مواجه نیست، اما مساله اصلی این است که برای حل چالش‌های محیط زیستی باید ابعاد انسانی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نیز در کنار ملاحظات طبیعی مورد توجه قرار گیرد.

وی با بیان اینکه رشد جمعیت، پیچیده‌تر شدن مسائل اقتصادی و افزایش نیازهای جامعه موجب شده محیط زیست از سایز بخش‌ها جدا نباشد، تأکید کرد: اگر عنصر انسانی و شرایط اقتصادی و اجتماعی در برنامه‌ریزی‌ها دیده نشود، حتی بهترین قوانین نیز نمی‌توانند به موفقیت کامل منجر شوند.

رئیس مرکز تحقیقات بین‌المللی بیابان با تأکید بر نقش مشارکت مردم و بهره‌برداران در اجرای سیاست‌های محیط‌زیستی اظهار کرد: قانون یکی از ابزارهای مقابله با تخریب سرزمین است، اما این ابزار زمانی کارآمد خواهد بود که جامعه، مردم و بهره‌برداران در فرآیند سیاست‌گذاری و اجرای برنامه‌ها مشارکت داشته باشند. بخشی از مشکلات موجود به سیاست‌گذاری‌های نادرست بازمی‌گردد؛ چراکه برخی سیاست‌ها زمینه شکل‌گیری فعالیت‌هایی را فراهم می‌کنند که بعدها به دلیل پیامدهای محیط‌زیستی نیازمند اصلاح می‌شوند.

بوده است. رئیس مرکز تحقیقات بین‌المللی بیابان با اشاره به بازتاب مساله کم‌آبی در فرهنگ ایرانی اظهار کرد: موضوع آب و خشکسالی همواره در ادبیات، اشعار و فرهنگ عمومی ایران حضور داشته است؛ چراکه کشور ما هیچ‌گاه سرزمین پرآبی نبوده و نیاکان ما با درک این شرایط، راهکارهایی برای سازگاری با محیط خشک ایجاد کرده‌اند. یکی از نمونه‌های مهم این سازگاری، ابداع قنات توسط ایرانیان برای تأمین پایدار آب بوده است. همچنین در مناطقی مانند یزد، اصفهان و خراسان جنوبی، نظام‌های سنتی مدیریت و آبیاری آب به گونه‌ای طراحی شده بود که امکان استفاده بهینه از منابع محدود آبی را فراهم می‌کرد.

توسعه انسانی و تخریب سرزمینی

است که در بسیاری از مناطق کشور، بهره‌وری مصرف آب پایین بوده و هنوز از سامانه‌های آبیاری پیشرفته به میزان کافی استفاده نمی‌شود. در نتیجه، فشار زیادی بر منابع آبی وارد شده است. تداوم این روند موجب بروز پیامدهایی مانند خشک شدن تالاب‌ها، افزایش کانون‌های گرد و غبار، شور و قلیایی شدن خاک‌ها، کاهش حاصلخیزی اراضی و تخریب سرزمین شده است. وی با اشاره به ارتباط برداشت بی‌رویه از منابع آب با تشدید بیابان‌زایی گفت: در برخی مناطق، برداشت آب از منابع زیرزمینی و استفاده از آب‌های شور برای توسعه کشاورزی، همراه با توسعه نامناسب فعالیت‌های کشاورزی و معدن‌کاری بدون برنامه در مناطق بیابانی، مجموعه‌ای از عوامل را ایجاد کرده که به صورت هم‌افزا موجب کاهش توان تولیدی سرزمین شده است.

رئیس مرکز تحقیقات بین‌المللی بیابان با بیان اینکه افزایش مصرف آب در بخش کشاورزی یکی از چالش‌های اصلی کشور است، اظهار کرد: کاهش ورودی آب به تالاب‌ها موجب می‌شود بستر خشک‌شده آنها به منبع تولید گرد و غبار تبدیل شود.

وی با اشاره به وضعیت تالاب میقان اراک گفت: در استان مرکزی، تالاب میقان که از آن به عنوان کویر میقان نیز یاد می‌شود، در

حل معمای چالش‌های زیست محیطی

ناصری با اشاره به تغییر الگوهای تولید در بخش کشاورزی گفت: زمانی که سیاستی موجب تغییر الگوی کشت و جایگزینی یک محصول با محصولی آبربرتر می‌شود، به تدریج زنجیره‌ای از فعالیت‌های اقتصادی، شغلی و تولیدی شکل می‌گیرد و اصلاح آن دیگر به سادگی امکان‌پذیر نیست. نمی‌توان پس از توسعه فعالیت اقتصادی یا ایجاد باغات و مزارع گسترده، صرفاً با یک دستور قانونی خواستار حذف آنها شد؛ بلکه باید این فرآیندها با مشارکت مردم و بر اساس برنامه‌ریزی علمی به سمت توسعه پایدار هدایت شود.

رئیس مرکز تحقیقات بین‌المللی بیابان تأکید کرد: توسعه کشاورزی، بهره‌برداری از منابع طبیعی و فعالیت‌های معدنی باید متناسب با ظرفیت‌های هر منطقه انجام شود و نمی‌توان برای همه نقاط کشور یک نسخه واحد ارائه کرد.

سخن پایانی

کشور ما از نظر تنوع اقلیمی، سرزمینی کم‌نظیر است و تقریباً بسیاری از اقلیم‌های جهان را در خود جای داده است. وجود مناطقی با اختلاف دمای بیش از ۵۰ درجه میان سردترین و گرم‌ترین نقاط کشور، نشان‌دهنده ظرفیت طبیعی منحصربه‌فرد ایران است. این

افق نامطلوب ایران برای بیابان‌زایی

ناصری با بیان اینکه شرایط مصرف آب در کشور طی دهه‌های اخیر تغییر کرده است، گفت: افزایش جمعیت، توسعه شهرها و تغییر سبک زندگی موجب شده میزان مصرف آب نسبت به گذشته افزایش یابد. در گذشته الگوهای مصرف بسیار متفاوت بود، اما امروز به دلیل تغییر شرایط زندگی، نیازهای آبی خانوارها افزایش یافته است. وی افزود: برای مثال، میزان استفاده از آب برای مصارف بهداشتی و شست‌وشو در گذشته با امروز قابل مقایسه نیست و تغییر سبک زندگی باعث شده فشار بیشتری بر منابع آب وارد شود. در کنار این موضوع، توسعه شهرنشینی و افزایش تقاضا برای خدمات مختلف نیز بر میزان مصرف آب اثر گذاشته است.

دوره‌هایی به دلیل کاهش ورودی آب با مشکلاتی مواجه بوده است. اگرچه در سال‌های اخیر بخشی از آب از طریق تصفیه‌خانه به این تالاب هدایت شده، اما توسعه‌های نامتوازن در اطراف آن می‌تواند موجب شود این پهنه به منبع برداشت ذرات نمک و گرد و غبار تبدیل شود. ناصری اضافه کرد: خشک شدن تالاب‌هایی مانند هامون، گاوخونی، جازموریان و بخش‌هایی از دریاچه ارومیه، موجب شکل‌گیری کانون‌های جدید گرد و غبار شده و روند تخریب سرزمین و گسترش شرایط بیابانی را تشدید کرده است.

وی همچنین با اشاره به پدیده فرونشست زمین به عنوان یکی دیگر از پیامدهای تخریب سرزمین گفت: در بسیاری از دشت‌های کشور، افت شدید سطح آب‌های زیرزمینی موجب بروز فرونشست شده که یکی از مهمترین نشانه‌های کاهش پایدار سرزمین در ایران به شمار می‌رود.

رئیس مرکز تحقیقات بین‌المللی بیابان تأکید کرد: مدیریت این چالش‌ها باید در شرايطی انجام شود که کشور همزمان با کاهش بارندگی، کمبود منابع آبی و پیامدهای تغییرات اقلیمی مواجه است؛ بنابراین برنامه‌ریزی برای حفاظت از منابع طبیعی و سازگاری با شرایط جدید اقلیمی ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است.

وی با اشاره به ضرورت سیاست‌گذاری منطقه‌محور در بخش کشاورزی گفت: برای مثال، شرایط توسعه کشاورزی در سیستان و بلوچستان با مازندران متفاوت است و تصمیم‌گیری درباره الگوی تولید باید بر اساس ظرفیت‌های اقلیمی، منابع آب و توان اکولوژیک هر منطقه انجام شود.

ناصری با اشاره به برخی چالش‌های ناشی از نبود تناسب میان تولید و ظرفیت منابع گفت: در برخی موارد، تولید یک محصول به حدی افزایش پیدا می‌کند که نه‌تنها بازار مصرف کافی برای آن وجود ندارد، بلکه شاهد هدر رفت منابع و بروز مشکلات اقتصادی برای تولیدکنندگان هستیم؛ بنابراین سیاست‌های کلان باید به گونه‌ای تنظیم شود که میزان تولید بر اساس نیاز واقعی و توان سرزمین باشد.

گروه استان‌ها

editor@smtnews.ir

بهره‌برداری از «گاز مجازی» در تولیدات کشاورزی

مریم مهدیان - سلیمیان، مدیرعامل شرکت گاز استان چهارمحال و بختیاری، نسبت به تبعات استفاده از پارانه‌های انرژی در بخش گاز طبیعی که منجر به بروز پدیده «گاز مجازی» شده است، هشدار جدی داد.

به گزارش **سمن** از شهرکرد وی با اشاره به ناترازی انرژی در فصول سرد سال و ضرورت اولویت‌بخشی به تأمین گاز بخش خانگی و عمومی، اظهارکرد:

برخی واحدهای تولیدی و گلخانه‌ای، با بهره‌گیری از پارانه گاز طبیعی، عملاً اقدام به صادرات غیرمستقیم این انرژی در قالب کالاهای کشاورزی می‌کنند؛ رویه‌ای که در ادبیات اقتصادی از آن به عنوان «گاز مجازی» یاد می‌شود.

سلیمیان در ادامه تصریح کرد: شرکت گاز استان با هدف حمایت از تولید و اشتغال، پارانه‌های قابل‌توجهی را در بخش تعرفه‌های کشاورزی و صنعتی اعمال می‌کند، اما استفاده از این مزیت رقابتی برای صادرات محصولات و نادیده گرفتن سهمیه تعیین‌شده، مصداق بارز تضییع حقوق عمومی در شرایط حساس کشور خواهد شد. این اقدام نه تنها تعادل شبکه توزیع را در آستانه فصل سرد برهم می‌زند، بلکه پایداری جریان گاز استان را با چالش‌های جدی مواجه می‌کند.

مدیرعامل شرکت گاز استان چهارمحال و بختیاری با تأکید بر اینکه مصرف گاز در این واحدها باید با استانداردهای بهینه‌سازی انرژی همخوانی داشته باشد، خاطرنشان کرد: با همکاری تیم‌های تخصصی از جمله واحد «بهینه‌سازی مصرف انرژی» در ریاست آقای موسویان و نظارت‌های دقیق واحد «خدمات فنی و فروش عمده» به مدیریت آقای کوروش محمدی، پایش دقیق میزان مصرف واحدهای تولیدی در دستور کار قرار گرفته است. وی در پایان هشدار داد: شرکت گاز استان در راستای صیانت از شبکه سراسری، تخطی از سقف مصرف مجاز یا استفاده غیرمعتارف که منجر به صادرات پنهان گاز (گاز مجازی) گردد، بدون اغماض برخورد قانونی خواهد کرد. از تمامی بهره‌برداران بخش کشاورزی و تولیدی تقاضا داریم با رعایت دقیق الگوی مصرف و پروتکل‌های HSE که توسط واحد مربوطه به مدیریت آقای مسلم مظاهری ابلاغ شده است، ما را در گذر از زمستان پیش رو یاری کنند تا شاهد تداوم خدمات‌رسانی بی‌وقفه به تمامی هم‌استانی‌های عزیز باشیم.

رفع تعارض قوانین لازمه توسعه مدیریت شهری

در نخستین نشست تخصصی مجمع مشورتی نظام مسائل استان چهارمحال و بختیاری با شهردار شهرکرد، موضوعات مرتبط با چالش‌های بخش مدیریت شهری، موانع قانونی، توسعه اقتصادی و ضرورت تدوین راهکارهای راهبردی برای حل مسائل استان مورد بررسی قرار گرفت.

محمدحسین واحدیان شهردار شهرکرد در این نشست با اشاره به نقش قوانین در پیشبرد امور مدیریت شهری اظهار کرد: یکی از مهم‌ترین چالش‌های پیش روی دستگاه‌های اجرایی تعدد، تداخل و تعارض قوانین است که علاوه بر کند شدن روند اجرای پروژه‌ها و خدمات، موجب افزایش ناراضیاتی شهروندان نیز می‌شود. وی افزود: بخش قابل توجهی از مراجعات مردمی به شهرداری، ناشی از پرونده‌هایی است که به دلیل وجود قوانین متعارض و اختلاف در ضوابط میان دستگاه‌های مختلف، سال‌ها بلا تکلیف مانده‌اند و در برخی موارد قدمتی ۱۰ تا ۱۵ ساله دارند.

شهردار شهرکرد با بیان اینکه اصلاح این فرآیندها نیازمند نگاهی کارشناسی در سطح ملی است، تصریح کرد: بازنگری در قوانین و رفع تعارضات موجود با همکاری دستگاه‌های قانون‌گذار و مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، می‌تواند نقش مؤثری در تسهیل امور، افزایش بهره‌وری و کاهش دغدغه‌های شهروندان داشته باشد.

واحدیان همچنین بر ضرورت تغییر رویکرد از مدیریت بحران‌محور به مدیریت آینده‌نگر تأکید کرد و گفت: برنامه‌ریزی مبتنی بر مطالعات کارشناسی، تدوین طرح‌های راهبردی و اتخاذ تصمیمات بلندمدت، مسیر توسعه پایدار شهر را هموار خواهد کرد و مجمع مشورتی نظام مسائل می‌تواند با ارائه راهکارهای تخصصی، نقش مؤثری در این زمینه ایفا کند. در ادامه این نشست، دبیر مجمع مشورتی نظام مسائل استان چهارمحال و بختیاری نیز با تشریح اهداف و برنامه‌های این مجمع، بر لزوم حرکت از تصمیم‌گیری‌های سلیقه‌ای به سمت مدیریت ضابطه‌مند و طرح‌محور تأکید کرد.

جواد محمودی اظهار کرد: مجمع مشورتی نظام مسائل استان با بهره‌گیری از ظرفیت‌های علمی و کارشناسی، تدوین طرح‌های تحول‌آفرین را در دستور کار قرار داده و نخستین گام آن، ارائه طرحی برای اصلاح نحوه توزیع عواید قانون مالیات بر ارزش افزوده با هدف تحقق عدالت بیشتر در سهم استان است. وی با اشاره به برخی چالش‌های اقتصادی شهرکرد افزود: بالا بودن هزینه‌های زندگی، فاصله میان درآمد و هزینه خانوارها، رکود، بیکاری و کاهش سرمایه‌گذاری از مهم‌ترین مسائل پیش روی مرکز استان است که برای رفع آنها باید از ظرفیت هم‌اندیشی، برنامه‌ریزی علمی و همکاری میان دستگاه‌های اجرایی استفاده شود.

محمودی همچنین با اشاره به ضرورت بهبود فضای سرمایه‌گذاری در استان، ابراز امیدواری کرد با تعامل میان دستگاه‌های اجرایی و استفاده از ظرفیت مجمع مشورتی نظام مسائل، زمینه رفع موانع موجود و تقویت بسترهای توسعه اقتصادی و جذب سرمایه‌گذاری فراهم شود.